

Hili 'a e Matangí: 'Ulu 'o e Ma'ama'a 'o e 'Iká

KI HE KAU NOFO 'OKU UESIA HE TAFEA

Ko e mahaki neuroangiostrongyliasis, 'oku toe 'iloa ko e mahaki 'o e ma'ama'a 'o e fanga ki'i iká, 'okú ne uesia 'a e 'utó mo e uho-tu'á. 'Oku fakatupu ia 'e ha parasite 'oku ma'u 'i he fanga ki'i iká, fanga ki'i slugs, mo e fanga ki'i ngata. 'Oku ma'u 'a e mahakí 'i he ngaahi motu kotoa pē 'i Hauai'i 'i. Ko e ngaahi faka'ilongá 'oku kamata ia mei he mamahi lahi 'ulu ki he ngaahi faingata'a fakaneutolosia, hangē ko e fefeka 'a e kiá pe vaivai 'a e va'é.

Me'a ke 'Iló:

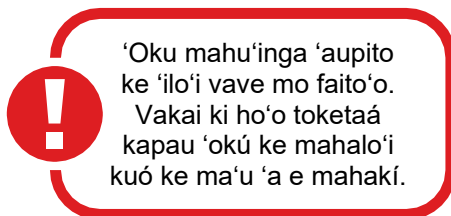

- Ko e fanga ki'i ikale 'oku nau ma'ú 'oku nau paasi 'a e parasite 'i honau ngaahi 'utó.
- 'Oku ma'u 'e he fanga ki'i slugs mo e fanga ki'i snail 'a e mahaki 'i he'enau kai 'a e fe'au'auhi 'o e fanga ki'i iká.
- Ko e fakautuutu 'a e 'uha 'oku ne 'omi 'a e snalis mo e slugs lahi ange, 'o 'omi ai ha fakatu'utamaki lahi ange 'o e 'asi.
- 'E lava ke puke 'a e kakaí 'i he'enau kai 'a e ngaahi me'akai mata 'oku te'eki fufulu 'a ia 'oku 'i ai ha ki'i fo'i 'unufe pe fo'i 'unufe, pe ko ha kongá 'o ha taha.

Me'a ke Fai:

- Fufulu fakalelei 'a e ngaahi me'akai 'i he lalo vai 'oku tafe neongo 'oku faka'ilonga'i 'a e ngaahi me'akai ko e "pre-washed," pea vakai'i 'a e ngaahi lau'i'akau lanumata ki he fanga ki'i slugs/snails.
- Fakahoko 'a e ma'a lelei 'o e nimá 'aki hono fufulu 'a e nimá 'aki 'a e sopú mo e vai hili hono to'oto'o 'a e ngaahi me'akai mata pe ngāue 'i he ngoué.
- Fakangata 'a e ngaahi ma'u'anga me'akai 'aki hono malu'i 'a e ngaahi hina veve, fakama'a 'a e ngaahi fua'i'akau kuo tō, pea to'o 'a e ngaahi ma'u'anga me'akai kehe 'e lava ke tohoaki'i mai ai 'a e fanga ki'i iká.
- To'o 'a e vai 'oku tu'u 'aki hono faka'ata'ataa 'a e ngaahi koniteina, ngaahi ulu, ngaahi 'akau pe ngaahi tāpuni hili 'a e matangí.
- Pule'i mo faka'auha 'a e fanga ki'i manu iiki 'aki hono faka'auha 'a e fanga ki'i 'unufe, fanga ki'i 'unufe, mo e fanga ki'i ikale 'oku ofi ki he ngaahi 'apí mo e ngoué 'o faka'aonga'i 'a e maunu, ngaahi tauhele, ngaahi me'a faka'auha 'o e fanga ki'i iká, mo e fakama'a lelei. Faka'aonga'i ha ngaahi tongi pe ngaahi fo'i 'akau ke 'ai 'aki ha fanga ki'i ngata pe fanga ki'i 'uhiki'i manupuna 'i ha "siā 'uhiki'i manupuna" 'oku 'i ai ha kongá 'e 6 'o e vai ki he kongá 'e 1 'o e māsímá.

'Oku mahu'inga 'aupito ke 'ilo'i vave mo faito'o. Vakai ki ho'o toketaá kapau 'okú ke mahalo'i kuó ke ma'u 'a e mahakí.

Sikani ki he uepisaiti 'o e Mahaki 'o e Ma'ama'a 'o e 'Ikale 'o e DOH

KATAKI KE MOU MUIMUI KI HE NGAahi FAKAHINOHINO KOTOA PE MEI HE NGAahi MA'U MAFAI FAKALOTOFONUA.

Ko e Ma'ama'a 'o e Rat | Fakafo'ou 'i he 'aho 26 'o Ma'asi, 2026
Rat Lungworm (Tongan)